

บันทึก

เรื่อง ทหหรือปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐

(กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัดเป็นผู้ถือประทานบัตร)

ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ด่วนมาก ที่ สร.๐๒๐๓/๑๑๐๖๒ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๙ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ของกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม ว่า

(๑) เมื่อผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัดถึงแก่กรรม ประทานบัตรในนามของห้างหุ้นส่วนจำกัดจะสิ้นอายุหรือไม่ หากประทานบัตรไม่สิ้นอายุ ห้างหุ้นส่วนจำกัดจะดำเนินการทำเหมืองตามประทานบัตรดังกล่าวได้หรือไม่ เพียงใด

(๒) ในกรณีที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดมอบอำนาจให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดดำเนินการติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ เมื่อผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัดถึงแก่กรรม อำนาจของผู้รับมอบอำนาจจะสิ้นสุดลงหรือไม่ เพียงใด

ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรมได้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาเรื่องนี้ว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดเหมืองแร่พรุเตียว ซึ่งเป็นผู้ถือประทานบัตรที่ ๑๔๓๙๐/๑๐๓๗๕ ตำบลบางม่วง อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดพังงา และมี นายบวร กุลวานิช เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ได้จดทะเบียนมอบอำนาจตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ให้แก่ นายประทีป ยังอยู่ เป็นผู้ดำเนินการติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ต่อมา นายบวร กุลวานิช ถึงแก่กรรม ผู้จัดการมรดกได้ดำเนินการโอนขายหุ้นทั้งหมดของ นายบวร กุลวานิช ให้แก่ นางสาวพ กุลวานิช และได้จดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือสัญญาหุ้นส่วน โดยขอยกเลิกผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการเดิม และจดทะเบียนให้นางสาวพ กุลวานิช ซึ่งเป็นหุ้นส่วนใหม่ประเภทไม่จำกัดความรับผิด เข้าเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน ทั้งนี้ โดยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมด

กรมทรัพยากรธรณีมีความเห็นว่า ในปัญหาประการแรก โดยที่มาตรา ๑๐๕๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงเหตุที่ห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมเลิกกันได้ประการหนึ่งว่า “ผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งตาย หรือล้มละลายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ” และมาตรา ๘๓ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ถือประทานบัตรเป็นนิติบุคคล และสภาพของนิติบุคคลสิ้นสุดลง ประทานบัตรนั้นเป็นอันสิ้นอายุ” ฉะนั้น ห้างหุ้นส่วนจำกัดเหมืองแร่พรุเตียวจึงยังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชีภายใต้การดำเนินการของผู้ชำระบัญชีตามมาตรา ๑๒๕๐ ประกอบด้วยมาตรา ๑๒๕๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เท่านั้น โดยผู้ชำระบัญชีมีอำนาจในการดำเนินการอันจำเป็นเพื่อการชำระสะสางกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัดให้เสร็จไปด้วยดี เช่น จำหน่ายแร่เพื่อเปลี่ยนทรัพย์สินมาเป็นเงินและ

จ่ายคืนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วน แต่ห้างหุ้นส่วนจำกัดไม่อาจดำเนินการทำเหมืองแร่ต่อไปตามวัตถุประสงค์ของการทำเหมืองแร่ได้ เพราะผู้ชำระบัญชีไม่มีอำนาจ และผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นก็ไม่มีอำนาจเข้าดำเนินการแทนได้ด้วย ส่วนปัญหาในประการที่สอง กรมทรัพยากรธรณีมีความเห็นว่า สำหรับการมอบอำนาจเพื่อติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ของห้างหุ้นส่วนจำกัด นั้น เมื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดเลิกกัน อำนาจในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วนจำกัดย่อมสิ้นสุดลงและคงเหลือแต่อำนาจหน้าที่ของผู้ชำระบัญชีเพียงผู้เดียว และโดยที่ผู้รับมอบอำนาจก็เป็นเพียงตัวแทนของห้างหุ้นส่วนจำกัดแต่มีได้เป็นตัวแทนของผู้ชำระบัญชี ดังนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดให้ผู้ชำระบัญชีแต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในนามห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้ว ผู้รับมอบอำนาจของห้างหุ้นส่วนจำกัดจึงไม่อาจจะดำเนินการในนามห้างหุ้นส่วนจำกัดได้อีกต่อไป และมีความเห็นต่อไปว่า การที่กรมทะเบียนการค้าจดทะเบียนแก้ไขหนังสือสัญญาห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยจดทะเบียนรับเอานางสุภาพฯ ผู้เป็นหุ้นส่วนใหม่จำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบเข้าเป็นหุ้นส่วนจัดการนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่โดยที่เรื่องนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายจึงขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๖) ได้พิจารณาปัญหาเรื่องนี้ประกอบกับคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม (กรมทรัพยากรธรณี) และผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (กรมทะเบียนการค้า) แล้ว มีความเห็นดังนี้

ในปัญหาข้อที่หนึ่งที่ว่า เมื่อผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัดถึงแก่กรรม ประทานบัตรในนามของห้างหุ้นส่วนจำกัดจะสิ้นอายุหรือไม่ นั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๖) เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของกรมทรัพยากรธรณีที่ว่า ในกรณีผู้ถือประทานบัตรเป็นนิติบุคคลและสภาพนิติบุคคลสิ้นสุดลง ประทานบัตรย่อมเป็นอันสิ้นอายุตามมาตรา ๘๓ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ แต่โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ (๕) ประกอบกับมาตรา ๑๐๖๑ และมาตรา ๑๐๘๐ กำหนดว่า เมื่อผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัดถึงแก่กรรม ห้างหุ้นส่วนจำกัดต้องเลิกกันและจัดให้มีการชำระบัญชี และมาตรา ๑๒๕๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้กำหนดว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดแม้จะได้เลิกกันแล้ว ก็ให้พึงถือว่ายังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี ดังนั้น กรณีผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัดถึงแก่กรรม แม้ห้างหุ้นส่วนจะเลิกกันแล้ว ประทานบัตรในนามห้างหุ้นส่วนนั้นก็ยังไม่สิ้นอายุ เพราะสภาพนิติบุคคลของห้างหุ้นส่วนจำกัดจะสิ้นสุดลงต่อเมื่อได้มีการชำระบัญชีเสร็จและผู้ชำระบัญชีได้ทำการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนแล้ว แต่ในระหว่างการชำระบัญชี ผู้ชำระบัญชีคงมีหน้าที่เฉพาะเพียงกระทำการอันจำเป็นเพื่อการชำระบัญชีเท่านั้น ไม่มีอำนาจที่จะเข้าดำเนินการทำเหมืองแร่ตามประทานบัตรได้อีกต่อไป สำหรับกรณีตามปัญหานี้ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมตามคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม(กรมทรัพยากรธรณี) ว่า ในระหว่างที่รอการชำระบัญชานั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดที่ยังเหลืออยู่ของห้างหุ้นส่วนจำกัดเหมืองแร่พุทเดียวได้ตกลงยินยอมรับเอาบุคคลภายนอกผู้เป็นหุ้นส่วนเข้าใหม่จำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบเข้าเป็นหุ้นส่วน

ผู้จัดการแทนนายบรรฯ ผู้ตาย โดยบุคคลภายนอกดังกล่าวได้รับซื้อหุ้นทั้งหมดของผู้ตายไว้ ภายใต้การจัดการของผู้จัดการมรดกซึ่งแต่งตั้งตามคำสั่งศาล และได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขสัญญาห้างหุ้นส่วนตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ฉะนั้นปัญหาที่พึงพิจารณาต่อไปจึงมีว่า การจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาห้างหุ้นส่วนจำกัดโดยขอยกเลิกผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการเดิมและจดทะเบียนรับเอาบุคคลภายนอกผู้เป็นหุ้นส่วนเข้าใหม่ประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบเข้าเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทนผู้ตาย โดยความยินยอมของหุ้นส่วนที่ยังเหลืออยู่เช่นนี้ จะเป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพียงใดหรือไม่ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕^๑ ประกอบกับมาตรา ๑๐๘๐^๒ มาตรา ๑๐๖๐^๓ และมาตรา ๑๐๔๐^๔ แล้วจะเห็นว่า การที่กฎหมายได้กำหนดให้ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกันเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งตายนั้น เป็นเพียงประสงค์จะกำหนดให้ห้างหุ้นส่วนนั้นต้องเลิกกันไว้ก่อน เพราะถือว่าคุณสมบัติของห้างหุ้นส่วนได้ขาดไปเป็นบางส่วนแล้ว แต่หากว่าผู้เป็นหุ้นส่วนที่ยังเหลืออยู่จะมีความประสงค์ให้ห้างหุ้นส่วนนั้นคงมีต่อไปไม่เลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ ก็อาจกระทำได้ โดยผู้เป็นหุ้นส่วนที่ยังเหลืออยู่เข้ารับซื้อหุ้นของผู้ตายไว้เสียเองตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๐๖๐ อันเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดยกเว้นไว้ให้สำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญ แต่กรณีตามปัญหานี้เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกเข้ามาปฏิบัติการรับซื้อหุ้นแทนหุ้นส่วนที่ยังเหลือและเป็นกรณีที่เกิดขึ้นกับห้างหุ้นส่วนจำกัด กรณีจึงเปรียบเทียบได้กับกรณีที่ผู้เป็นหุ้นส่วนที่ยังเหลืออยู่ของห้างหุ้นส่วนสามัญได้เข้ารับซื้อหุ้นของผู้ตายไว้ตามมาตรา ๑๐๖๐ แล้วดำเนินการโอนหุ้นที่รับซื้อไว้นั้นไปให้แก่บุคคลภายนอกโดยอาศัยบทบัญญัติในมาตรา ๑๐๔๐ อันความรับผิดชอบผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นมีลักษณะเป็นอย่างเดียวกับความรับผิดชอบผู้

^๑ มาตรา ๑๐๕๕ ห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมเลิกกันด้วยเหตุดังกล่าวต่อไปนี้

(๑) ถ้าในสัญญาทำไว้มีกำหนดกรณีอันใดเป็นเหตุที่จะเลิกกัน เมื่อมีกรณีนั้น

(๒) ถ้าสัญญาทำไว้เฉพาะกำหนดกาลใด เมื่อสิ้นกำหนดกาลนั้น

(๓) ถ้าสัญญาทำไว้เฉพาะเพื่อทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียวเมื่อเสร็จการนั้น

(๔) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งให้คำบอกกล่าวแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ตามกำหนด

ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕๖

(๕) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งตาย หรือล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ

^๒ มาตรา ๑๐๘๐ บทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญข้อใด ๆ หากมิได้ยกเว้นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปโดยบทบัญญัติแห่งหมวด ๓ นี้ ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย

ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบนั้นมีอยู่หลายคนด้วยกัน ท่านให้ใช้บทบัญญัติสำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญเป็นวิธีบังคับในความเกี่ยวพันระหว่างคนเหล่านั้นเอง และความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นกับห้างหุ้นส่วน

^๓ มาตรา ๑๐๖๐ ในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา ๑๐๕๕ อนุมาตรา ๔ หรืออนุมาตรา ๕ นั้น ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนที่ยังอยู่รับซื้อหุ้นของผู้ที่ออกจากหุ้นส่วนไปไว้ ท่านว่าสัญญาหุ้นส่วนนั้นก็ยังใช้ได้ต่อไปในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนที่ยังอยู่ด้วยกัน

^๔ มาตรา ๑๐๔๐ ห้ามมิให้ชักนำเอาบุคคลผู้อื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนโดยมิได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ ฉะนั้น เมื่อบทบัญญัติในส่วนที่ว่าด้วยห้างหุ้นส่วนจำกัดมิได้กำหนดยกเว้นในเรื่องการโอนหุ้นให้แก่บุคคลภายนอกของผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และเรื่องการรับซื้อหุ้นของหุ้นส่วนผู้ตายซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดไว้เป็นอย่างอื่น ย่อมต้องนำบทบัญญัติในเรื่องของห้างหุ้นส่วนสามัญมาใช้บังคับตามนัยแห่งมาตรา ๑๐๘๐

ฉะนั้น การที่ผู้เป็นหุ้นส่วนที่เหลืออยู่ทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัดตกลงยินยอมจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาห้างหุ้นส่วนโดยจดทะเบียนรับเอาบุคคลภายนอกซึ่งเป็นหุ้นส่วนเข้าใหม่ ในประเภทหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดเข้าเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทนที่หุ้นส่วนผู้ตาย โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๐๔๐ แทนการยอมให้ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกันไปโดยผลของมาตรา ๑๐๕๕ เช่นนี้ เป็นข้อตกลงที่ไม่มีลักษณะขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่ประการใด จึงเห็นว่า การที่จดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาห้างหุ้นส่วนดังกล่าว เป็นการกระทำที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด และเมื่อได้จดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาห้างหุ้นส่วนโดยตั้งหุ้นส่วนผู้จัดการคนใหม่เข้าแทนหุ้นส่วนผู้จัดการคนเดิมผู้ตายเช่นนี้แล้ว สภาพนิติบุคคลของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นก็ยังคงมีอยู่ต่อไปไม่สิ้นสุดลง อีกทั้งตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ก็ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการสิ้นอายุของประทานบัตรในเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตในกรณีที่ได้รับประทานบัตรแล้วแต่ประการใดด้วย ประทานบัตรของห้างหุ้นส่วนจำกัดเหมืองแร่พรุเตียวจึงไม่สิ้นอายุลงตามบทบัญญัติของมาตรา ๘๓ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐

สำหรับปัญหาข้อที่สองนั้นเห็นว่า เมื่อได้วินิจฉัยว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดเหมืองแร่พรุเตียวยังมีสภาพเป็นนิติบุคคลอยู่ บุคคลที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดได้มอบอำนาจให้ดำเนินการติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ จึงยังคงมีอำนาจตามที่ได้รับมอบอยู่ต่อไป เพราะหุ้นส่วนผู้จัดการผู้ตายได้มอบอำนาจให้ไปในนามของห้างหุ้นส่วนจำกัดเหมืองแร่พรุเตียว

(ลงชื่อ) ส. โหตระกิตย์
(นายสมภพ โหตระกิตย์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ธันวาคม ๒๕๑๙